

Een valse melding van een winterwaarneming van Oeverlopers

Ruud Costers

Inleiding

Fronst u ook wel eens de wenkbrauwen bij het tot u nemen van de op de populaire website Waarneming.nl vermelde (vogel-)observaties? Neem nou die waarneming van vijftien Oeverlopers *Actitis hypoleucos* op 22 maart 2009 in De Putten, de plas achter de Hondsbossche Zeewering. Het is 'not done' om het hardop te zeggen, maar dit kan toch niet waar zijn. Het moet wel het groepje Bonte Strandlopers geweest zijn dat ik rond die periode in De Putten noteerde. Een beetje vogelaar kan zich toch niet vergissen tussen Bonte Strandlopers en Oeverlopers? Neen, dan mijn waarneming!

De waarneming

Op 27 december 2008 rond tien uur in de morgen zie ik vanaf de Koedijker Kanaaldijk aan de overkant van het Noordhollandsch Kanaal twee Oeverlopers op de zombeschenen houten beschoeiing rondscharrelen. Ik realiseer mij direct dat het mijn eerste winterwaarneming van deze soort is gedurende 34 jaar actief vogelen. De waarnemingsdatum ligt ver buiten mijn fenologische waarnemingsperiodes van 14 april tot 8 oktober (voor de extremen) en van 28 april tot 25 september (voor mijn vijfde vroegste en laatste waarnemingen). Ik beschouw dit dan ook als een opvallende waarneming die ik wel eens wil afzetten tegen de tot mijn beschikking staande literatuurgegevens en de ingevoerde gegevens in Waarneming.nl. En passant

besloot ik er een artikeltje over te schrijven voor De Kleine Alk, de periodiek van de Vogelwerkgroep Alkmaar e.o.

De waarneming in breder perspectief

Ik blijf niet de enige die in december 2008 in de Noordkop de Oeverloper ontmoette. Waarneming.nl vermeldt negen gevallen waarvan vier op 27 december 2008. De waarnemingenarchieven van Vogelwerkgroep Alkmaar, Vogelwerkgroep Schagen en Natuurorganisatie De Windbreker leveren slechts één waarneming op en wel op 29 december 2004 langs de boorden van het Geestmerambachtmeer. De jaarlijks medio januari door Sovon gehouden Midwintertellingen leveren voor de periode 2001-'06 gemiddeld veertien in ons land verblijvende Oeverlopers. In Neder-

Witgat.
Foto: Wim Smeets.

De Witgat wordt mogelijk wel vaker verward met een Oeverloper.
Foto: Otto Plantema.

land lijkt het aantal winterwaarnemingen niet toe te nemen en het is onduidelijk of een Oeverloper in Nederland een hele winter kan overleven.

De publicatie plus een reactie

Mijn artikel wordt in maart 2009 gepubliceerd in De Kleine Alk (27):1. Het lokt zelfs een reactie uit, iets wat zelden gebeurt. Frits-Jan Maas mailt mij op 3 april dat hij denkt dat mijn waarneming niet klopt en geeft hiervoor de volgende argumentatie. Eind december was het in Nederland dagen aan het vriezen en lagen er veel sloten dicht, niet echt omstandigheden voor Oeverlopers. Bovendien ziet hij in januari 2009 een Witgat *Tringa ochropus* dat een maand lang op oeverloperachtige wijze langs de waterlijn van het Noordhollandsch Kanaal foerageert. Frits-Jan dacht

in eerste instantie, mede doordat de Witgat door het felle winterlicht veel lichter leek dan gewoonlijk, eveneens aan een staartwippende Oeverloper, maar de door hem gemaakte foto wijst overduidelijk op een Witgat!

De verwisseling van Witgat met Oeverloper

Ik schrok mij bijkans dood van zijn conclusie. Ik meen van mijzelf te kunnen zeggen dat ik uiterst zorgvuldig ben bij het determineren en bij het noteren en doorgeven van mijn waarnemingen. Zowel Oeverloper als Witgat ben ik tijdens mijn wandelingen talloze malen tegengekomen. Ook in de winter heb ik vaak Witgatten gezien en deze nooit als Oeverloper beschouwd. Mijn eerste reactie was dat het geen Witgat kon zijn, direct gevolgd

Foeragerende Oeverloper.
Foto: Otto Plantema.

Oeverloper in het zonlicht.
Foto: Edwin Winkel.

door het besef dat als een doorgewinterde vogelaar als Frits-Jan zijn twijfel toont, hij daar wel een zeer gegronde reden voor zal hebben.

Bij de eerste blik op de meegestuurde foto dacht ik toch weer even aan de Oeverloper, maar al snel was ik overtuigd van het gelijk van Frits-Jan door te kijken naar de karakteristieke verschillen tussen de gefotografeerde Witgat en de Oeverloper. Het belangrijkste verschil zit in het doorlopen van de donkere bovenzijde in de brede borstband bij de Witgat. Bij de Oeverloper zit een witte driehoek aan het begin van de borstband en deze loopt niet helemaal door.

Maar waarom sloot ik de Witgat als mogelijkheid uit? De vogels zaten op een plek waar ik in voor- en najaar neerstrijken- de, kontwippende, rustende, foeragerende en roepende Oeverlopers heb waargenomen. Bij dit gedrag past geen Witgat. Omdat ik een wandelende vogelaar ben, zie ik Witgatten vrijwel alleen opvliegen. De daarbij vastgestelde kenmerken sluiten de Oeverloper uit. Blijkbaar heb ik mij door de vogelliteratuur onvoldoende laten informeren over de verwisselkans van beide soorten. Toch vermeldt Thieme's Vogelgids dat een Witgat aan een grote Oeverloper kan doen denken. Een staande Witgat kan op afstand verward worden met een Oeverloper, omdat beide soorten met het lichaam op en neer wippen en een donkere borst hebben. De Oeverloper is bruiner, heeft een lichtbruine bovenzijde en een minstens één centimeter voorbij de vleugelpunten uitstekende staart.

Bovendien is bij de Oeverloper het bruin op de borst meestal beperkt tot de zijborst met een kleine witte wig ('schaatskrul') tussen zijborst en vleugelbocht. Shorebirds (Hayman et al. 1986) voegt hier nog aan toe dat bij de Oeverloper de bovenden minder contrasteren met de witte buik en dat de poten korter en lichter zijn.

Ten slotte

Ik heb Frits-Jan bedankt voor zijn commentaar en ben verheugd dat hij mijn dwaling in De Kleine Alk heeft rechtgezet. Ik heb er weer wat bijgeleerd over mij onbekende verschillen tussen twee soorten die ik niet nodig dacht te hebben voor een juiste determinatie. Ook blijkt dat ik uiterst kritisch moet blijven. Ik ben een ervaring rijker en een stukje zelfvertrouwen armer. Mijn waarneming op Waarneming.nl heb ik uiteraard direct ingetrokken. Overigens zou het (ook) Frits-Jan niet verbazen als veel andere winterwaarnemingen van Oeverlopers verkeerd gedetermineerde Witgatten betreffen.

■ H.R. Costers, Europaboulevard 212, 1825 SN Alkmaar, e-mail: ruudcoster@hetnet.nl.

LITERATUUR:

- Costers, R. (2009): Een winterwaarneming van twee oeverlopers. De Kleine Alk 27(1).
Harris, A. et al. (1989): Vogeldeterminatie: handboek voor het identificeren van vogels. Thieme.
Hayman, P et al. (1986): Shorebirds, an identification guide to the waders of the world. Croom Helm.
Maas, F.-J. (2009): Oeverlopers in de winter of toch Witgatjes? De Kleine Alk 27(2).